

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

**TÜRKİYE’DE YÜKSEK ENFLASYON NEDENİYLE DOĞUM
ORANLARININ AZALMASI VE SONUÇLARI**

Süreyya BAKKAL¹

Öz

Bu araştırma, Türkiye’de yüksek enflasyonun doğurganlık oranları üzerindeki etkilerini incelemektedir. Enflasyon, bireylerin alım gücünü azaltarak ekonomik istikrarsızlıklara yol açmakta ve hane halkının çocuk sahibi olma kararlarını doğrudan etkilemektedir. Artan yaşam maliyetleri ve mali belirsizlikler, aileleri çocuk sahibi olmayı ertelemeye ya da sınırlamaya yönlendirmektedir. Türkiye’de doğurganlık oranları 1990 yılında 3,08 iken, 2023 yılında bu oran 1,51’e düşmüştür. Bu keskin düşüş, büyük ölçüde ekonomik yüklerin artışı ve hane halklarının gelecekteki mali koşullara duyduğu güvensizlikle ilişkilendirilmektedir. Yüksek enflasyonun etkisi sadece bireysel ve aile düzeyinde kalmayıp, aynı zamanda toplumsal yapıyı da derinden etkilemektedir. Doğurganlık oranlarının azalması, uzun vadede iş gücü arzında düşüş, yaşlı nüfusun artışı ve sosyal güvenlik sistemleri üzerinde artan yük gibi sorunlara yol açmaktadır. Ayrıca, azalan nüfus artış oranı, ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkileyerek sürdürülebilir kalkınma hedeflerini zora sokmaktadır. Bu durum, kırsal alanlardan kentsel alanlara göç, aile yapılarındaki değişimler ve genç nüfusun azalması gibi sosyokültürel dönüşümleri de beraberinde getirmektedir.

Araştırmanın bulguları, enflasyonun doğurganlık üzerindeki etkilerinin azaltılması için etkili sosyal ve ekonomik politikaların geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çocuk bakım hizmetlerine erişimin artırılması, aile dostu mali teşviklerin sağlanması ve düşük gelirli ailelere yönelik desteklerin genişletilmesi, demografik sürdürülebilirlik açısından kritik adımlardır. Bu çalışma, enflasyonun yalnızca ekonomik bir mesele değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı şekillendiren bir olgu olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, doğurganlık oranlarının desteklenmesi ve enflasyonun olumsuz etkilerinin hafifletilmesi, uzun vadeli sosyal ve ekonomik istikrarı sağlamak açısından önemli bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Enflasyon, Doğurganlık Oranları, Ekonomik Belirsizlik, Demografik Değişim, Ekonomik Politikalar.

JEL Kodları: B22, O11.

Başvuru: 02.10.2024

Kabul: 04.03.2025

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, sbakkal@nku.edu.tr, 0000-0001-9226-2320

THE DECLINE IN BIRTH RATES DUE TO HIGH INFLATION IN TURKEY AND ITS CONSEQUENCES²

Abstract

This study examines the impact of high inflation on fertility rates in Turkey. Inflation reduces individuals' purchasing power, leading to economic instability and directly influencing household decisions regarding having children. Rising living costs and financial uncertainties prompt families to postpone or limit childbearing. In Turkey, fertility rates dropped from 3.08 in 1990 to 1.51 in 2023. This sharp decline is largely associated with increasing economic burdens and households' insecurity about future financial conditions. The effects of high inflation extend beyond individual and family levels, profoundly impacting societal structures. A decline in fertility rates leads to long-term challenges such as a decrease in labor force supply, an aging population, and increased pressure on social security systems. Moreover, a reduced population growth rate negatively affects economic growth and complicates sustainable development goals. This phenomenon also triggers socio-cultural transformations, including rural-to-urban migration, changes in family structures, and a decrease in the young population.

The findings emphasize the necessity of implementing effective social and economic policies to mitigate the adverse effects of inflation on fertility. Increasing access to childcare services, providing family-friendly financial incentives, and expanding support for low-income households are critical steps toward ensuring demographic sustainability. This study highlights that inflation is not only an economic issue but also a phenomenon shaping societal structures. In this context, supporting fertility rates and alleviating the negative impacts of inflation are essential for achieving long-term social and economic stability.

Keywords: Inflation, Fertility Rates, Economic Uncertainty, Demographic Change.

JEL Codes: B22, O11.

“Bu çalışma Araştırma ve Yayın Etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.”

1. GİRİŞ

Doğurganlık oranı, bir ülkenin demografik yapısını belirleyen temel unsurlardan biri olup, toplumun gelecekteki nüfus dinamiklerini öngörmeye kritik bir rol oynamaktadır. Doğurganlık oranını etkileyen faktörler arasında ekonomik, sosyokültürel ve politik unsurlar önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda, enflasyon, ekonomik istikrarsızlığın bir göstergesi olarak bireylerin ve ailelerin tüketim alışkanlıklarının yanı sıra uzun vadeli yaşam planlamalarını da etkilemektedir. Yüksek enflasyon, mal ve hizmet fiyatlarındaki sürekli artış nedeniyle toplumun alım gücünü zayıflatmakta ve bireylerin ekonomik geleceğine dair belirsizlik

² The Extended English Summary is located the end of the Article

yaratmaktadır. Bu durum, ailelerin gelecekteki mali yüklerini minimize etme çabasıyla tasarrufa yönelmesini ve dolayısıyla çocuk sahibi olma kararlarını ertelemesini veya sınırlamasını beraberinde getirmektedir.

Demografik dönüşümler, tarih boyunca ekonomik ve toplumsal dinamiklerle yakından ilişkili olmuştur. 20. yüzyıl boyunca kentleşme, sanayileşme ve kadınların iş gücüne katılımı gibi faktörler doğurganlık oranlarında düşüşe yol açmıştır. Yüksek enflasyon, bu doğurganlık oranı gerilemesini daha da hızlandıran bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Bireyler ve aileler, ekonomik belirsizlikler nedeniyle çocuk sahibi olmanın getirdiği uzun vadeli maliyetleri üstlenmek konusunda tereddüt etmektedir. Özellikle büyük kentlerde, artan yaşam maliyetleri ve konut fiyatları gibi faktörler, bireylerin aile planlaması kararlarını önemli ölçüde etkilemektedir.

Literatürde, ekonomik belirsizliklerin doğurganlık kararları üzerindeki etkisi yaygın olarak tartışılmaktadır. Ancak Türkiye özelinde, enflasyonun doğurganlık üzerindeki etkisini inceleyen nitel çalışmalar sınırlıdır. Karaca ve Çımat (2022) tarafından yapılan bir çalışma, Türkiye’de doğurganlık oranları ile kadın iş gücünü katılım arasındaki ilişkiyi analiz ederek, ekonomik belirsizliklerin ve işsizliğin bu kararlar üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Ancak, enflasyonun bireysel ve toplumsal düzeyde doğurganlık kararlarını nasıl şekillendirdiği konusunda daha fazla incelemeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde gözlemlenen düşük doğurganlık oranları, ekonomik ve sosyal sistemler üzerinde çeşitli etkiler yaratmaktadır. Genç nüfusun azalması, iş gücü piyasasında daralma, sosyal güvenlik sistemlerine olan talebin artması ve yenilikçiliğin gerilemesi gibi sorunlara yol açmaktadır. Benzer şekilde, Türkiye’de de doğurganlık oranlarında belirgin bir azalma söz konusudur. 1990 yılında 3,08 olan toplam doğurganlık hızı, 2023 yılında 1,51 seviyesine düşmüştür. Bu keskin düşüşte, ekonomik belirsizlikler ve artan yaşam maliyetleri önemli bir rol oynamaktadır.

Bu çalışma, Türkiye’de yüksek enflasyonun doğurganlık oranları üzerindeki etkilerini nitel bir analiz çerçevesinde değerlendirmektedir. Özellikle, ekonomik belirsizliklerin ailelerin çocuk sahibi olma kararlarına olan etkisi ele alınacak ve mevcut doğurganlık oranı düşüşü trendinin devam etmesi durumunda ortaya çıkabilecek toplumsal ve ekonomik sorunlar tartışılacaktır. Ayrıca, uluslararası karşılaştırmalar ışığında, Türkiye’nin doğurganlık oranlarını destekleyici politikalar geliştirmesi için izleyebileceği stratejiler de incelenecektir.

1.1. Enflasyonun Kaynaklarına Göre Türleri

Enflasyon, genel olarak fiyatların sürekli artış göstermesi ya da paranın değer kaybetmesi şeklinde tanımlanır. Ekonomide fiyatların uzun süre boyunca artış göstermesi, aksi yönde bir gelişme olmadığı sürece enflasyon olarak adlandırılmaktadır. Enflasyon, ekonomideki kaynaklara bağlı olarak üç temel kategoriye ayrılmaktadır: fiyat enflasyonu, maliyet enflasyonu ve talep enflasyonu.

Bu türler, ekonomik sistem içerisinde birbirleriyle etkileşime geçerek karmaşık bir döngü yaratabilir.

1.1.1. Fiyat Enflasyonu

Fiyat enflasyonu, belirli üreticilerin ürünlerini piyasa değerinin üzerinde fiyatlandırması veya bu ürünlere olan yoğun talebin fiyatları yukarı çekmesi sonucunda meydana gelir. Özellikle tekelci piyasalarda, üreticilerin fiyatları serbestçe belirlemesi, bu tür enflasyonun en önemli nedenlerinden biridir. Örneğin, lüks tüketim mallarındaki fiyat artışları, fiyat enflasyonu üzerinde belirgin bir etki yaratmaktadır. Bunun yanı sıra, enerji ve emtia fiyatlarındaki artışlar da fiyat enflasyonunu tetikleyen önemli faktörler arasında yer alır (Blanchard, 2017, s.178).

1.1.2. Maliyet Enflasyonu

Maliyet enflasyonu, üretimde kullanılan ham madde, enerji, iş gücü gibi girdilerin maliyetlerinde yaşanan artışlar sonucunda üreticilerin fiyatları yükseltmesiyle oluşur. Bu tür enflasyon, üretim maliyetlerinin artmasına bağlı olarak ürün arzının azalmasına ve fiyatların yükselmesine yol açar. Örneğin, petrol fiyatlarındaki ani artışlar veya enerji sektöründeki dalgalanmalar, birçok sektörde maliyet enflasyonunu tetikleyen kritik unsurlardır. Türkiye gibi enerji ve hammadde ithalatına bağımlı ekonomilerde, döviz kuru dalgalanmalarının maliyet enflasyonu üzerinde büyük etkisi bulunmaktadır (Krugman ve Obstfeld, 2018, s.214).

1.1.3. Talep Enflasyonu

Talep enflasyonu ise, ekonomideki toplam talebin mevcut arzı aşmasıyla fiyatların artması durumudur. Bu tür enflasyon, genellikle büyüme dönemlerinde genişletici para ve maliye politikaları sonucunda ortaya çıkar. Örneğin, düşük faiz oranları, tüketici harcamalarını artırarak ekonomideki toplam talebin yükselmesine yol açabilir. Buna karşılık, üretim kapasitesinin yetersiz kalması durumunda arz-talep dengesizliği, fiyatların hızla artmasına neden olur (Mankiw, 2020, s.101).

1.1.4. Enflasyon Türlerinin Birbirine Etkisi

Bu üç enflasyon türü, ekonomik sistemde birbirini tetikleyebilir ve bir döngü oluşturabilir. Örneğin, talep enflasyonu nedeniyle artan tüketici talebi, üretim maliyetlerini yükselterek maliyet enflasyonuna yol açabilir. Benzer şekilde, maliyet enflasyonunun yarattığı fiyat artışları, talep enflasyonu etkisini güçlendirebilir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, genellikle maliyet ve talep enflasyonu birlikte gözlemlenmekte ve bu durum, ekonomik istikrarsızlığa yol açmaktadır (Dornbusch ve Fischer, 2013, s.285).

Enflasyon türlerinin ortaya çıkış nedenlerini anlamak, etkili politika araçlarının geliştirilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Örneğin, talep enflasyonunu kontrol altına almak için para politikasında sıkılaştırma uygulanabilirken, maliyet enflasyonu ile mücadele için yapısal reformlar ve enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi gerekmektedir (Güler, 2018, s.72).

1.2. Yüksek Enflasyonun Tanımı ve Türkiye’deki Durum

Yüksek enflasyon, ekonomilerde yaygın bir problem olarak ortaya çıkar ve fiyatların genel seviyesinin sürekli artması sonucunda paranın alım gücünün zayıflaması anlamına gelir. Enflasyon, fiyat düzeylerinin sürekli ve belirgin şekilde yükselmesiyle tanımlanırken, yüksek enflasyon bu artışların hızla ve kontrolsüz biçimde gerçekleştiği durumları ifade eder.

Yüksek enflasyon, yalnızca fiyat seviyelerindeki artışla sınırlı kalmaz; aynı zamanda ekonomik sistemdeki istikrarı bozarak hem üretim hem de tüketim kararlarını olumsuz etkiler. Bu tür bir ekonomik ortam, bireylerin tasarruf yapma yeteneğini zayıflatır ve yatırım iklimini kötüleştirir. Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde yüksek enflasyon, döviz kuru dalgalanmaları, mali disiplinsizlik ve dış ticaret açıkları gibi birden fazla faktörle ilişkilendirilmektedir.

Talep kaynaklı enflasyon, ekonomik sistemdeki toplam talebin arzı aşması durumunda ortaya çıkar. Talep hızla yükseldiğinde, arz bu talebe yetişemez ve fiyatlar artar. Özellikle tüketici kredilerinin artışı, kamu harcamalarının genişletilmesi ve faiz oranlarının düşürülmesi gibi faktörler, talep enflasyonunun temel nedenleri arasında yer alır. Bu tür enflasyon genellikle ekonomik büyüme dönemlerinde veya genişletici mali ve para politikalarının devreye girmesi sonrasında sık görülür.

Türkiye’de talep kaynaklı enflasyon, özellikle genişletici maliye politikalarının uygulandığı dönemlerde belirgin hale gelmiştir. Örneğin, kamu harcamalarının artışı ve düşük faiz oranları, toplam talebi artırarak fiyatların yükselmesine neden olmuştur. Ayrıca, pandemi döneminde hane halklarının harcama eğilimindeki artış, talep kaynaklı enflasyonun önemli bir göstergesi olmuştur (Blanchard, 2017, s.203).

Maliyet kaynaklı enflasyon ise, üretim maliyetlerinin artmasıyla fiyatların yükselmesi sonucu meydana gelir. Üretimde kullanılan hammadde, enerji ve iş gücü gibi girdilerin fiyatlarındaki artış, nihai ürünlerin fiyatlarına yansır. Türkiye’de maliyet kaynaklı enflasyonun başlıca nedenleri arasında döviz kuru dalgalanmaları, ithalata bağımlılık ve enerji fiyatlarındaki artışlar bulunmaktadır. Özellikle Türkiye’nin enerji ithalatına bağımlı bir ülke olması, küresel petrol fiyatlarındaki dalgalanmalardan doğrudan etkilenmesine yol açmaktadır.

Döviz kuru oynaklığı, Türkiye’de maliyet enflasyonunun temel faktörlerinden biridir. Türk Lirası’nın değer kaybetmesi, ithal girdilerin maliyetlerini artırarak üretim maliyetlerini yükseltmektedir. Bunun sonucunda, maliyet artışları fiyatlara yansımakta ve tüketici fiyat endeksi hızla yükselmektedir. Örneğin, 2022 yılında Türk Lirası’ndaki hızlı değer kaybı, enerji ve hammadde maliyetlerini artırmış ve maliyet kaynaklı enflasyonun temel bir örneğini oluşturmuştur (Krugman ve Obstfeld, 2018, s.257).

Yüksek enflasyon, makroekonomik dengeleri bozarak ekonomik büyümeyi sekteye uğratabilir. Yüksek enflasyonun olduğu bir ortamda, üretim maliyetlerinin yükselmesi, işletmelerin kar marjlarını daraltarak yatırım ve üretim faaliyetlerini

olumsuz etkiler. Ayrıca, gelir dağılımında dengesizlik yaratarak toplumsal eşitsizliği derinleştirir. Düşük gelir grupları, yüksek enflasyon ortamında satın alma güçlerini daha fazla kaybederken, sermaye sahipleri fiyat artışlarından görece daha az etkilenmektedir. Türkiye’de yüksek enflasyon, ekonomik istikrarsızlık ve gelir dağılımı üzerindeki olumsuz etkileriyle dikkat çekmektedir. Örneğin, 2018’den itibaren artan enflasyon oranları, hem tüketici fiyat endeksi hem de üretici fiyat endeksi üzerinde belirgin bir etki yaratmış ve bu durum, tüketicilerin harcama kalıplarını değiştirmiştir.

Yüksek enflasyonun nedenleri arasında kontrolsüz para arzı artışı, bütçe açıkları, dış ticaret dengesizlikleri ve ekonomik yapısal sorunlar sayılabilir. Türkiye’de 2000’li yılların başında uygulanan enflasyon hedefleme politikaları, kısa vadede başarılı sonuçlar vermiş olsa da, son yıllarda mali disiplinsizlik ve döviz kuru dalgalanmaları nedeniyle yüksek enflasyon yeniden gündeme gelmiştir (Dornbusch ve Fischer, 2013, s.312).

1.3. Türkiye’de Yüksek Enflasyonun Tarihi ve Mevcut Durumu

Türkiye, tarih boyunca birçok kez yüksek enflasyon dönemleriyle karşılaşmıştır. Özellikle 1980’ler ve 1990’lar, Türkiye ekonomisinin enflasyonla mücadelede zorlandığı yıllar olarak kayıtlara geçmiştir. Bu dönemde hem talep hem de maliyet kaynaklı enflasyon faktörleri etkili olmuş, makroekonomik dengesizlikler büyümüştür. 2000’li yılların başında uygulanan ekonomik reformlar ve enflasyon hedefleme politikaları, enflasyonun kontrol altına alınmasını sağlasa da, 2020’li yıllarla birlikte küresel ve yerel etkilerin birleşimiyle Türkiye yeniden yüksek enflasyon sürecine girmiştir.

1.3.1. 2020 Sonrası Yüksek Enflasyon Süreci

2020 yılında ortaya çıkan COVID-19 pandemisi, küresel ölçekte ekonomik istikrarı bozarak pek çok ülkede ekonomik daralma ve enflasyon baskılarının artmasına yol açmıştır. Türkiye de bu süreçte, döviz kurlarındaki dalgalanmalar, üretim maliyetlerindeki artış ve genişletici mali politikalar nedeniyle yeniden yüksek enflasyon sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nın (TCMB) genişlemeci para politikaları sonucunda piyasadaki para arzı önemli ölçüde artmıştır. Pandemi döneminde düşük faiz politikası ve kredi genişlemesi, toplam talebi artırarak talep bazlı enflasyonu tetiklemiştir. Bu dönemde genişletici para politikalarının etkisi, özellikle konut, otomobil ve dayanıklı tüketim mallarındaki fiyat artışlarında kendisini göstermiştir (Blanchard, 2017, s.231).

Türkiye, üretiminde ithalata büyük ölçüde bağımlı bir ülke olduğu için döviz kurundaki artışlar, ithal edilen ürünlerin maliyetlerini yükseltmiş ve maliyet enflasyonu baskısını artırmıştır. Türk Lirası’nın değer kaybı, özellikle enerji, elektronik ve sanayi ürünlerinde ciddi fiyat artışlarına yol açmıştır. Döviz kuru dalgalanmalarının etkisi, enerji ithalatına bağımlılık nedeniyle daha da belirgin hale gelmiştir. 2021 ve 2022 yıllarında döviz kurunda yaşanan sert yükselişler, başta

akaryakıt ve elektrik fiyatları olmak üzere birçok sektörde maliyet artışlarına neden olmuştur (Krugman ve Obstfeld, 2018, s.312).

Pandemi sürecinde küresel tedarik zincirlerinde meydana gelen kesintiler, Türkiye'deki üretim maliyetlerinin yükselmesine ve bu durumun enflasyonu daha da körüklemesine sebep olmuştur. Özellikle gıda, enerji ve ulaşım maliyetlerinde ciddi fiyat artışları yaşanmıştır. Tarım ve hayvancılık sektöründe kullanılan gübre ve yem gibi ithal girdilerin fiyatlarındaki artış, tüketiciye yansıyan gıda fiyatlarını yukarı çekmiştir. TÜİK (2022) verilerine göre, gıda enflasyonu pandemi döneminde %90'ları aşarak hane halkı harcamaları üzerinde ciddi bir yük oluşturmuştur (TÜİK, 2022).

Enerji fiyatları, yüksek enflasyon sürecinde en kritik maliyet unsurlarından biri olmuştur. Küresel petrol ve doğal gaz fiyatlarındaki artışlar, Türkiye gibi enerji ithalatçısı ülkelerde maliyetlerin yükselmesine neden olmuştur. Elektrik ve doğalgaz fiyatlarındaki artışlar, üretim sektöründen hizmet sektörüne kadar geniş bir yelpazede fiyat artışlarına yol açmıştır. Yüksek enflasyon sürecinde, genişletici maliye politikalarının etkisi ve ekonomide yapısal reform eksiklikleri, enflasyon baskılarını artırmıştır. Kamu harcamalarının hızla artması ve bütçe açıklarının büyümesi, enflasyonist baskılara katkıda bulunmuştur. Ayrıca, uzun vadeli ekonomik büyümeyi destekleyecek yapısal reformların eksikliği, ekonomik kırılganlıkları derinleştirmiştir (Dornbusch ve Fischer, 2013, s.412).

1.3.2. Güncel Enflasyon Oranları ve Ekonomik Etkiler

TÜİK verilerine göre, 2022 yılı boyunca Türkiye'de yıllık tüketici fiyat endeksi (TÜFE) enflasyonu %85,51 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu oran, 2000'li yıllardan itibaren gözlemlenen en yüksek enflasyon düzeylerinden biri olup, ekonomideki ciddi dengesizliklerin bir yansımasıdır. Aynı zamanda yurt içi üretici fiyat endeksi (Yİ-ÜFE) de %97,72 ile oldukça yüksek bir seviyede seyretmiştir ve bu durum üretim maliyetlerinde ciddi artışlara yol açmıştır.

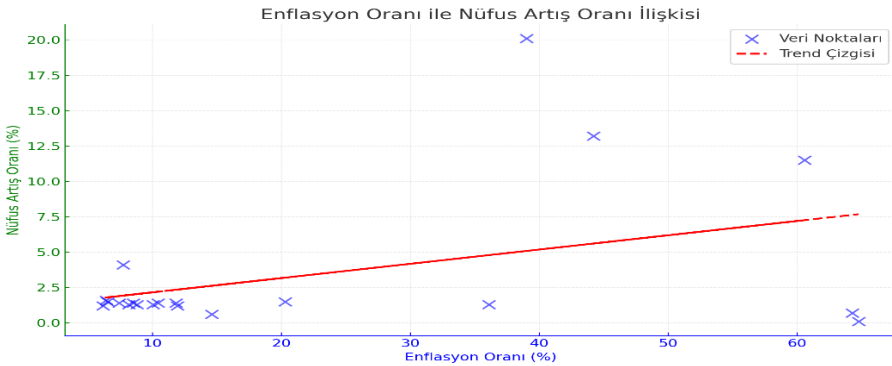
Yüksek enflasyon, bireylerin ve hane halklarının satın alma gücünü düşürerek reel gelirlerde kayda değer bir azalmaya neden olmuştur. Bu süreçte özellikle sabit gelirli bireyler, gelirlerinin büyük bir kısmını temel ihtiyaçlarına ayırmak zorunda kalmış, bu da diğer ekonomik faaliyetlerde daralmaya neden olmuştur. Aynı zamanda, 2022 yılında tüketici güven endeksinin yıl boyunca düşük seviyelerde seyretmesi, hane halklarının geleceğe yönelik olumsuz beklentilerinin bir göstergesi olmuştur (TÜİK, 2023, s.15). Enflasyon dönemlerinde paranın reel değeri hızla azalır. Türkiye'de, özellikle orta ve alt gelir grubuna mensup bireyler, tasarruflarının hızla erimesi nedeniyle finansal güvensizlik yaşamış ve yatırımlardan uzaklaşmıştır. Bankalarda mevduat faiz oranlarının enflasyon oranının altında kalması, tasarruf eğiliminde ciddi bir düşüşe neden olmuş, bunun yanı sıra döviz ve altına yönelim gibi alternatif tasarruf araçlarına olan talebi artırmıştır.

Enflasyonun getirdiği belirsizlik ortamı, özel sektör yatırımlarını olumsuz etkileyerek büyüme potansiyelini sınırlandırmıştır. Yatırımların azalmasıyla birlikte ekonomik

faaliyetlerde daralma yaşanmış, buna bağlı olarak 2022 yılında işsizlik oranı %10,4 seviyesinde sabit kalmıştır. Özellikle genç nüfus işsizliği, ekonomik istikrarın sürdürülebilirliği açısından önemli bir risk faktörü olarak ön plana çıkmıştır (Dünya Bankası, 2023, s.34). Gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de enflasyonun kontrol altına alınması, ekonomik büyüme ve halkın refahı açısından kritik bir öneme sahiptir. Para politikalarının etkin bir şekilde uygulanması, mali disiplinin sağlanması ve yapısal reformların gecikmeden hayata geçirilmesi, bu bağlamda atılması gereken temel adımlardır. Ayrıca, düşük gelirli hane halklarına yönelik sübvansiyonların artırılması, reel sektör desteklerinin devam ettirilmesi ve fiyat istikrarının sağlanmasına yönelik kararlı bir yaklaşım benimsenmelidir.

Türkiye, 2020’li yıllarda ciddi enflasyonist baskılarla karşı karşıya kalmış olup, 2021 yılında yıllık enflasyon %36,08 iken, 2022 yılında bu oran %85,51’e yükselmiştir. Bu durum, özellikle sabit gelirli bireylerin ve küçük işletmelerin finansal davranışlarını köklü bir şekilde değiştirmiştir. Uzun vadede enflasyonun kontrol altına alınması, sosyal refahın artırılmasının yanı sıra ekonomik dengelerin yeniden sağlanması açısından kritik bir gerekliliktir.

Grafik 1: Türkiye’de enflasyon oranı ve nüfus artış hızları (1965-2023)

Kaynak:(Dünya Bankası) Verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Grafiğe göre Enflasyon Oranı, 1980'ler ve 1990'larda Türkiye'de enflasyon oranları oldukça yüksekti. Özellikle 1994 (%125.5) ve 2001 (%88.6) gibi dönemlerde çok yüksek enflasyon oranları kaydedildi. Nüfus Artış Oranı 1960'larda %13 civarında olan nüfus artış oranı, 2000'li yıllarda belirgin bir şekilde düşüşe geçerek %1'in altına indi. 2023 yılında bu oran %0.1 gibi düşük bir seviyeye gerilemiştir.

1985-1990 Enflasyonun yüksek olduğu bu dönemde (%44.2 ve %60.6), nüfus artış oranı %13.2'den %11.5'e gerilemiştir. Bu, yüksek enflasyonun nüfus artış hızını yavaşlatabileceğini gösteren ilk işaretlerden biridir. 2000'li Yıllar 2001'deki büyük enflasyon artışına (%88.6) rağmen nüfus artış oranı 2000'de %20.1'e çıkmış, ancak takip eden yıllarda nüfus artış oranında ciddi bir düşüş görülmüştür. 2008'de nüfus artış oranı %1.3'e kadar gerilemiştir.

2018-2023 Son yıllarda enflasyonun yeniden yükselmesi (%64.27 ve %64.77), nüfus artış oranında daha büyük bir düşüşe neden olmuştur. 2023'te nüfus artış oranı sadece %0.1 olmuştur. Bu, enflasyonun sürekli olarak yükselmesinin, ailelerin çocuk sahibi olma kararlarını etkileyebileceğini göstermektedir.

Grafik ve trend analizine göre, enflasyon oranındaki artışlar genel olarak nüfus artış oranında azalmaya neden olmuştur. Özellikle ekonomik dalgalanmaların yaşandığı ve enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde, nüfus artış hızında belirgin düşüşler gözlemlenmiştir. Bu durum, yüksek enflasyonun ailelerin ekonomik güvenliği üzerindeki olumsuz etkilerinin, doğrudan nüfus artışını azaltabileceğini göstermektedir.

Grafik 1'e göre 2000-2020 yılları arasında Türkiye'nin enflasyon oranları ve nüfus artış hızları ele alındığında, 2000-2002 döneminde yaşanan ekonomik krizlerin makroekonomik dengelerde ciddi sorunlara yol açtığı görülmektedir. Ancak 2003'ten itibaren toparlanma süreci başlamış ve bu süreç enflasyon oranlarına da olumlu yönde yansımıştır. 2004'ten sonra daha dengeli enflasyon oranları yakalanmışken, nüfus artış hızında ise 2009'a kadar bir gerileme, sonrasında ise bir yükseliş eğilimi gözlenmiştir. Bu artışın Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye göçü ve Türk vatandaşlığına kabul edilmeleriyle bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Bu demografik değişim, Türkiye'deki işgücü arzını etkileyen önemli bir faktör haline gelmiştir.

1.4. Enflasyon ve Nüfus Artış Hızının Demografik Değişime Etkileri

Nüfus değişiklikleri ve işgücü arzı arasında bir ilişki olduğu varsayılan teorilerden biri, emek arzı teorisidir. Malthus'un öne sürdüğü bu teoride, işgücü getirileri bireyleri evliliğe ve dolayısıyla nüfus artışına yönlendirebilir. Artan nüfus, aynı zamanda artan talebi karşılayacak işgücünü sağlar. Ücretlerdeki yükselme, doğum oranlarını artırarak nüfusu büyütür ve işgücü arzını çoğaltır. Bu süreç, üretimi artırarak toplam arzın toplam talebe ulaşmasına olanak tanır ve piyasa dengesi sağlanır. Ancak, ücretlerdeki gerileme durumunda bu döngü tersine döner; nüfus artış hızı yavaşlar, işgücü arzı azalır ve sonuç olarak üretim de düşer. Böylece talep karşılanamaz hale gelir (Kazgan, 1991, s. 54). Klasik iktisat teorisinde bu tür etkileşimler, nüfus, işgücü, üretim, fiyatlar ve ücretler arasındaki dinamik ilişkilerle açıklanmaktadır. Ancak, bu etkileşimler her zaman net ve öngörülebilir değildir.

Nüfus artışının enflasyon üzerinde doğrudan bir etkisinin olduğunu açıkça ortaya koyan belirgin bir iktisat teorisi bulunmamaktadır. Asıl tartışma, nüfus değişimlerinin, uygulanan ekonomik politikalarla birlikte enflasyona dolaylı olarak nasıl etki ettiğinin tahmin edilmesidir. Belirli dönemlerde, nüfus yapısında ortaya çıkan değişimler ve bu dönemdeki para ve maliye politikalarının, enflasyon üzerinde farklı etkiler yaratabileceği gözlenmiştir. Nüfus ile enflasyon arasındaki ilişki, ekonomik politikaların yanı sıra siyasi gelişmelerden de doğrudan etkilenebilmektedir. Örneğin, bir ülke daraltıcı para politikaları uygulamaya başlarsa, çalışma çağındaki bireylerin ellerindeki para miktarı azalacak, dolayısıyla tüketimde düşüş gözlenecektir. Ancak, yaşlı nüfusun tüketim eğilimindeki artış, bu düşüşü bir ölçüde dengeleyebilir. Bu noktada bireylerin gelirlerini nasıl değerlendirdiği önemli bir rol oynar; bireyler

gelirlerini harcayabilir, tasarruf yapabilir veya harcamalarını erteleyebilir. Ancak, gelecekteki harcamaları erteleme kararı, ekonomik koşulların elverişsiz olduğu durumlarda her zaman uygulanabilir bir seçenek olmayabilir (Kaygısız ve Ezanoğlu, 2021, s. 63).

Genç bağımlı nüfus, düşük gelir seviyeleri nedeniyle daha çok tüketim odaklı davranışlar sergilemektedir. Ancak, bu genç nüfus zamanla çalışma çağına girdikçe gelirlerinde artış meydana gelir ve bu artışla birlikte, harcamalarının bir kısmını tüketim için, bir kısmını da gelecekteki yaşlılık dönemlerinde daha rahat bir yaşam sürebilmek amacıyla tasarrufa yönlendirir. Çalışma çağındaki bireylerin tasarruf yapmaya başlaması, toplam tüketim seviyelerinde bir düşüşe yol açar ve bu durum, talepte azalma ile birlikte enflasyonu düşürücü bir etki yaratır. Öte yandan, genç bağımlı nüfusun tüketim artırma eğilimleri, enflasyon üzerinde baskı yaratabilir (Kaplan ve Burgaz, 2021, s. 79).

Tüketici harcamalarındaki bu değişimler, yaşam boyu gelir hipoteziyle de açıklanabilir. Bu hipoteze göre, bireyler çalışma dönemlerinde daha yüksek gelir elde ederler ve bu gelirlerin bir kısmını geleceğe yönelik tasarruf etmeye ayırırlar. Tasarrufların amacı, emeklilik dönemlerinde yani yaşlı bağımlı hale geldiklerinde gelirlerinin yetersiz olduğu durumlarda bu birikimleri kullanarak rahat bir yaşam sürdürebilmektir (Kaygısız ve Ezanoğlu, 2021, s. 64).

Demografik yapıdaki değişiklikler ve nüfus artışının enflasyon üzerindeki etkisi, sıklıkla dile getirilen bir konudur. Nüfusun belli dönemlerde artış göstermesi, piyasadaki mal ve hizmetlere olan talebi yükseltir. Arzın bu talebi karşılayamaması ise fiyatlar üzerinde baskı oluşturur ve enflasyonu tetikleyebilir. Demografik değişim sürecinde nüfusun hızlı yükselişini etkileyen iki ana faktör bulunmaktadır: doğurganlık oranındaki yükseliş ve göç hareketleri. Göç, genellikle savaş, yoksulluk, sosyal ve ekonomik sıkıntılar gibi sebeplerle ortaya çıkar. İnsanlar daha iyi yaşam koşulları ve refah umuduyla, bu olumsuz koşullardan kaçarak ikamet ettikleri yerleri geçici ya da kalıcı olarak değiştirebilirler. Göçün demografik yapıyı etkileme biçimi ise iki ana kategoriye ayrılır: iç göç ve dış göç (Arslan ve Akan, 2008, s. 115).

Türkiye'nin demografik yapısında iç göç kaynaklı değişimlerin ilk olarak 1950'lerde başladığı söylenebilir. 1980'lere kadar gerçekleşen göçlerin daha çok siyasi sebeplerden kaynaklandığı, 1980 sonrası dönemde ise ekonomik etkenlerin öne çıktığı görülmektedir (Özbay ve Yücel, 2001, s. 83). Dış göç açısından bakıldığında, Türkiye tarih boyunca farklı zaman dilimlerinde çeşitli bölgelerden göç hareketlerine sahne olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde Kafkasya'dan göçler yaşanırken, Cumhuriyet'in erken yıllarında Yunanistan ve Balkanlar'dan yoğun göçler alınmıştır. 1980'lerde Bulgaristan ve Irak'tan gelen göçler dikkat çekerken, 1990'larda ise Bosna, Irak ve Doğu Bloku ülkelerinden Türkiye'ye önemli sayıda insan göç etmiştir. Son olarak, 2010'lu yıllarda Suriye'den milyonlarca kişi Türkiye'ye yerleşmiştir (Karasu, 2018, s. 92). Özellikle Türkiye'de kırsal ve kentsel nüfus dağılımındaki değişimler de dikkat çekicidir. 1980'lerde nüfusun %75'i kırsalda yaşarken, günümüzde bu oran %20'ye düşmüş; şehirde yaşayan nüfus %80'e

çıkıştır. Bu dönüşüm, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik sorunlarını çeşitlendirerek daha karmaşık hale getirmiştir (Beşer ve Güllü, 2019, s. 121).

1.5. Yüksek Enflasyonun Doğum Oranlarına Etkisi

Türkiye'deki yüksek enflasyon, hane halkı bütçelerinde belirsizlik yaratarak çocuk sahibi olma kararlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Hızla artan fiyatlar karşısında ailelerin gelecekle ilgili duyduğu endişe, çocuk yapma planlarını erteleme ya da iptal etme eğilimini artırmaktadır. Enflasyonun neden olduğu ekonomik kısıtlanlık, özellikle düşük ve orta gelirli ailelerin uzun vadeli mali yükümlülükleri üstlenme isteğini düşürmektedir. Bu durum yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda psikolojik bir etki de yaratmaktadır; bireyler, belirsiz bir gelecekte çocuk yetiştirme konusunda kendilerini güvensiz hissetmektedir (Doğan, M., 2023, s. 45).

Yüksek enflasyon, hane halkının harcanabilir gelirini azaltırken temel ihtiyaç maddelerinin maliyetlerini artırmaktadır. Türkiye'de enflasyonun etkisiyle gıda, enerji, konut ve sağlık gibi zorunlu harcamalardaki artış, ailelerin ekonomik planlarını değiştirmesine neden olmaktadır. Çocuk sahibi olmak, yalnızca bakım ve beslenme masraflarını değil, aynı zamanda uzun vadeli eğitim giderlerini de içerdiğinden, yüksek enflasyon ailelerin çocuk yapma kararlarını doğrudan etkileyen bir faktör haline gelmiştir (Kaya, F., 2022, s. 67). Özellikle temel gıda fiyatlarının yıllık %60'ın üzerinde artış göstermesi, ailelerin ekonomik yüklerini daha da artırmıştır.

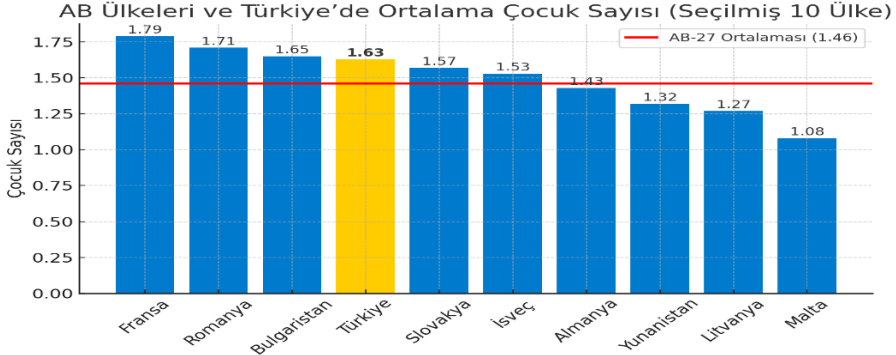
Ekonomik baskılar, kadınların iş gücüne katılım oranını artırmakla birlikte, çocuk sahibi olma kararlarının ertelenmesine yol açmaktadır. Yüksek enflasyon dönemlerinde, çiftler ek gelir sağlamak için kadınların iş piyasasına dahil olmasını teşvik ederken, bu durum, doğum oranlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Çalışma hayatına daha fazla zaman ayıran kadınların doğurganlık oranlarının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Türkiye'de yapılan bir araştırmada, iş gücüne aktif katılan kadınların çocuk sahibi olma yaşını ortalama 3-5 yıl ertelediği ortaya konmuştur (Yılmaz, S., 2021, s. 29).

Türkiye'de konut fiyatları ve kira bedellerindeki artış, ailelerin yaşam maliyetlerini ciddi ölçüde artırmıştır. Öte yandan, eğitim masraflarının artışı da çocuk sahibi olma kararlarını doğrudan etkilemektedir. Eğitim sektöründeki maliyetlerin son 5 yılda %80'in üzerinde artış gösterdiği belirtilirken, bu durum ailelerin çocuk sahibi olma eğilimlerini düşürmektedir. Bir çocuğun yıllık eğitim masrafının, hane halkı gelirinin %20'sine kadar çıkabildiği tespit edilmiştir (Çelik, H., 2020, s. 134). Bu tür mali yükümlülükler, ailelerin çocuk yapma kararlarını sınırlandırmaktadır.

Yüksek enflasyon yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel değişimlere de yol açarak doğum oranlarını etkilemektedir. Şehirleşme ile birlikte bireyselleşen yaşam tarzı, enflasyonun getirdiği mali baskılarla birleşerek çocuk sahibi olma isteğini azaltmaktadır. Türkiye'de özellikle büyük şehirlerde, çocuk sahibi olmanın mali ve sosyal zorlukları, bireylerin bu kararı yeniden değerlendirmesine yol açmaktadır (Demir, A., 2023, s. 87). Ekonomik koşulların

bireysel ve toplumsal yaşam üzerindeki etkisi, aile yapısını dönüştürerek doğum oranlarını düşüren önemli bir faktör haline gelmiştir.

Grafik 2: Toplam doğurganlık hızının Avrupa Birliği üye ülkeleri ile kıyaslanması (2022)

Kaynak: Birleşmiş Milletler, 2022 Dünya Nüfus Beklentileri, 2023 TÜİK, Doğum İstatistikleri, 2023.

Grafik 2’de Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) ülkelerindeki ortalama çocuk sayıları karşılaştırıldığında, Türkiye’deki ortalama 1,63 iken, AB-27 ortalaması 1,46’dır. Ancak 2024 itibariyle bu rakam Türkiye’de 1,51’e gerilemiştir. Her ne kadar Türkiye, ortalama çocuk sayısında AB ortalamasının üzerinde kalsa da, doğurganlık oranında bir düşüş eğilimi görülmektedir. Bu eğilimin olası nedenleri arasında ekonomik faktörler ve toplumsal değişimler öne çıkmaktadır. Özellikle yüksek enflasyon gibi ekonomik sorunların, doğurganlık üzerinde kayda değer bir etkisi olduğu vurgulanmaktadır.

1.5.1. Doğurganlık Hızının Artmasına Yönelik Sosyal Destek ve Teşvikler (Fransa Örneği)

Fransa’da Doğurganlık Oranları ve Sosyal Politikaların Etkisi

Avrupa Birliği ülkeleri arasında en yüksek doğurganlık oranına sahip ülkelerden biri olan Fransa, doğurganlık hızını artırmaya yönelik uyguladığı kapsamlı sosyal politikalarla dikkat çekmektedir. Fransa’nın doğurganlık oranı her ne kadar nüfusun yenilenmesi için gerekli olan 2.1 seviyesinin altında olsa da, Avrupa ortalamasına kıyasla olumlu bir tablo sergilemektedir. Bu başarıda, aileleri desteklemeye yönelik teşvik programlarının ve sosyal devlet politikalarının büyük rol oynadığı ifade edilmektedir (Bakkal, M., 2023, s. 56). Türkiye gibi ülkelerde de benzer teşvik programları bulunmakla birlikte, ekonomik istikrarsızlık ve yüksek enflasyon gibi faktörler bu politikaların etkinliğini zayıflatabilmektedir.

1.5.1.2. Mali Destek ve Aile Yardımları

Fransa, çocuk sahibi ailelere yönelik kapsamlı mali yardımlar sunarak doğurganlık oranlarını artırmayı hedeflemektedir. Bu yardımlar, ailenin gelir durumu, çocuk sayısı ve çocukların yaşına göre çeşitlenmektedir. Öne çıkan başlıca teşvikler şunlardır:

Aile Yardımları (Allocations Familiales): İki veya daha fazla çocuğa sahip olan ailelere verilen bu ödenek, çocukların yaşına göre değişiklik göstermekte ve çocuk yetişkinlik çağına ulaşana kadar devam etmektedir (Thévenon, 2011, s. 312).

Doğum Yardımı (Prime à la Naissance): Yeni doğan çocukların bakım masraflarını karşılamak için verilen bu mali destek, ailelerin ekonomik yükünü hafifletmektedir (Thévenon, 2011, s. 315).

Çocuk Bakım Yardımları (PAJE): Çocuk bakımını desteklemek amacıyla ailelere doğum sonrası düzenli ödemeler yapılmakta ve çocuk bakım masraflarını karşılamaya yönelik farklı türlerde destekler sunulmaktadır (Toulemon ve Mazuy, 2001, s. 240).

Ebeveyn İzni ve Esnek Çalışma Düzenlemeleri

Fransa’da ebeveynlerin iş ve aile yaşamını dengede tutmasını sağlamak amacıyla ebeveyn izni ve esnek çalışma düzenlemeleri uygulanmaktadır:

Doğum ve Ebeveyn İzni: Fransa’da annelere 16 hafta ile başlayan doğum izni verilirken, bu süre çocuk sayısına göre uzatılabilmektedir. Babalar da birkaç hafta süren babalık izni haklarından yararlanabilmektedir (Ray, Gornick, ve Schmitt, 2010, s. 375).

Esnek Çalışma Düzenlemeleri: Ebeveynler için kısmi çalışma saatleri ve evden çalışma gibi düzenlemelerle, iş ve aile sorumluluklarının dengelenmesi kolaylaştırılmaktadır. Bu uygulamalar, özellikle çocuklu aileler arasında iş gücü katılımını artırmaktadır (OECD, 2019, s. 94).

Çocuk Bakım Hizmetleri

Fransa, çocuk bakım hizmetlerine erişimi kolaylaştırarak ailelerin çocuk sahibi olma kararlarını desteklemektedir:

Kreşler ve Anaokulları: Küçük yaştaki çocuklar için yaygın ve nitelikli kreş hizmetleri sunulmaktadır. Bu hizmetlerin büyük bir kısmı kamu tarafından finanse edilmekte olup, çocuklar 3 yaşından itibaren ücretsiz anaokuluna başlayabilmektedir (Martin, 2010, s. 28).

Özel Çocuk Bakım Teşvikleri: Fransa, özel sektöre ait kreşlerin yaygınlaşmasını teşvik etmekte ve evde bakım hizmetleri için mali destekler sağlamaktadır. Bu hizmetler, özellikle çalışan ebeveynler için önemli bir kolaylık sunmaktadır (Thévenon, 2011, s. 317).

1.5.1.3. Vergi İndirimleri ve Diğer Mali Avantajlar

Vergi Sisteminin Aile Politikalarına Katkısı

Fransa, doğurganlık oranlarını artırmayı hedefleyen aile politikaları kapsamında, çocuk sahibi ailelere önemli vergi avantajları sağlamaktadır. Vergi indirimleri ve diğer mali teşvikler, ailelerin ekonomik yükünü hafifletmekte ve çocuk sahibi olma kararlarını desteklemektedir. Bu sistem, aile büyüklüğüne ve çocuk sayısına göre şekillenen bir yapıya sahiptir:

Vergi İndirimi (Quotient Familial): Fransa’nın vergi sistemi, aile büyüklüğüne göre ayarlanarak ailelerin vergi yükünü hafifletmektedir. Çocuk sayısı arttıkça, vergi oranı düşmekte ve ailelerin ekonomik planlamalarını kolaylaştırmaktadır (Thévenon, 2011, s. 320).

Çocuk Bakım Masrafları İçin Vergi Kredisi: Çocuk bakımına yönelik yapılan harcamaların bir kısmını vergi beyannamesinden düşme imkanı sunulmaktadır. Bu teşvik, özellikle çalışan ebeveynler için çocuk bakım masraflarını karşılamada büyük bir kolaylık sağlamaktadır (Toulemon ve Mazuy, 2001, s. 245).

Vergi avantajları, ailelerin ekonomik yükünü azaltarak çocuk sahibi olma kararlarını doğrudan etkileyen bir faktördür. Fransa'da uygulanan bu vergi politikaları, ailelerin mali durumunu iyileştirerek çocuk bakım maliyetlerini azaltmakta ve doğurganlık oranlarını artırmaya yönelik bir teşvik sunmaktadır.

1.5.1.4. Fransa'nın Aile Politikalarının Başarısı

Fransa, kapsamlı ve güçlü aile politikaları sayesinde doğurganlık oranlarının Avrupa ortalamasının üzerinde kalmasını sağlamıştır. 2020 yılında Fransa'nın doğurganlık oranı 1,79 çocuk olarak gerçekleşmiştir. Bu oran, Avrupa Birliği ortalaması olan 1,53'ün oldukça üstündedir (Eurostat, 2021).

1.5.1.5. Fransa Modeli: Örnek Alınabilirlik ve Sınırlar

Fransa'nın aile politikalarının başarısı, diğer Avrupa ülkeleri için de örnek teşkil etmektedir. Ancak bu başarıya rağmen, Fransa'nın doğurganlık oranı, nüfus yenilenmesi için gerekli olan 2,1 seviyesinin altında kalmaktadır. Küresel ölçekte doğurganlık hızının ortalama 2,3 olduğu göz önüne alındığında, Fransa'nın uyguladığı politikaların etkili ancak sınırlı olduğu söylenebilir. Ayrıca, yüksek enflasyon gibi ekonomik belirsizlikler, bu teşviklerin etkinliğini azaltabilmektedir.

1.5.1.6. Fransa'nın Aile Politikalarının Türkiye İçin Uygulanabilirliği

Fransa, doğurganlık oranlarını artırmaya yönelik kapsamlı sosyal politikalar uygulayan ülkelerden biridir. Ailelere yönelik mali yardımlar, çocuk bakım hizmetleri, vergi indirimleri ve esnek çalışma düzenlemeleri gibi teşvikler sayesinde Avrupa'daki en yüksek doğurganlık oranlarından birine sahiptir. Ancak, bu politikaların Türkiye'ye ne ölçüde uygulanabileceği çeşitli ekonomik ve toplumsal faktörler çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Fransa'nın başarısında sosyal devlet anlayışı ve güçlü kamu destekleri önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'de de benzer teşvikler bulunmasına rağmen, yüksek enflasyon, ekonomik belirsizlikler ve bütçe kısıtları bu tür programların etkisini azaltabilmektedir. Özellikle ailelere yönelik doğrudan mali yardımlar ve çocuk bakım destekleri, ekonomik dalgalanmalar nedeniyle sürdürülebilir olmayabilir. Ayrıca, Fransa'da çocuk bakım hizmetleri devlet tarafından yaygın bir şekilde sunulurken, Türkiye'de bu hizmetlere erişim bölgesel farklılıklar göstermektedir. Kadınların iş gücüne katılımı da Fransa'ya kıyasla daha düşük seviyededir ve bu durum doğurganlık politikalarının etkinliğini doğrudan etkilemektedir.

Vergi indirimleri ve aile yardımları, Fransa'da doğurganlığı teşvik eden önemli unsurlar arasında yer alsa da, Türkiye'de vergi sisteminin farklı yapısı nedeniyle bu modelin doğrudan uygulanması güç olabilir. Ancak, çocuk bakım masraflarına yönelik vergi indirimleri artırılarak, çalışan ebeveynlerin yükü hafifletilebilir.

Türkiye’de doğurganlık oranlarını artırmak için Fransa modelinden alınabilecek en önemli derslerden biri, çocuk bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve ekonomik teşviklerin daha erişilebilir hale getirilmesidir. Ancak, bu tür politikaların başarılı olabilmesi için ekonomik istikrarın sağlanması ve uzun vadeli sosyal programların sürdürülebilir şekilde uygulanması gerekmektedir.

1.6. Dünyada Doğurganlığın Genel Görünümü

Bu bölümde, dünya genelinde toplam doğurganlık hızı verileri tablo şeklinde sunulacaktır.

Tablo 1: Dünya Geneli Toplam Doğurganlık Hızı (1960-2023)

Yıl	Dünya TFR	Afrika (S.Altı)	Asya	Avrupa	Lat.Am. & Kar.	K.Amerika	Okyanusya
2000	2.65	5.20	2.30	1.45	2.75	2.05	2.60
2005	2.55	4.90	2.20	1.50	2.50	2.00	2.50
2010	2.47	4.75	2.10	1.55	2.30	1.90	2.40
2015	2.40	4.50	2.05	1.60	2.20	1.85	2.35
2020	2.32	4.15	1.95	1.50	2.10	1.75	2.30
2023	2.30	4.10	1.90	1.53	2.05	1.72	2.25

Kaynak: (Worldbank, 2023) verilerinden düzenlenerek hazırlanmıştır.

Tablo 1’deki verilere göre, dünya genelinde toplam doğurganlık hızı 2000 yılında 2,65 iken 2023’te 2,30’a düşmüştür. Bu durum, kadın başına düşen ortalama çocuk sayısının küresel ölçekte azaldığını ve doğurganlık oranlarının genel olarak düştüğünü göstermektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde nüfusun yaşlandığı gözlemlenirken, Afrika gibi bazı bölgelerde doğurganlık oranları yüksek seviyelerde kalmaya devam etmektedir. Buna karşılık, Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika’da doğurganlık oranları belirgin bir şekilde gerilemiştir. Bu demografik değişim, gelecekte ekonomik ve toplumsal sonuçlar doğurabilir. Yaşlanan nüfusun artması, emeklilik ve sağlık sistemlerinde baskıya yol açarken, nüfusun azalması iş gücü yetersizliğine ve ekonomik büyümenin yavaşlamasına neden olabilir (World Bank, 2023).

Tablo 2: Temel Doğurganlık Göstergeleri (2001-2023)

Yıl	Kaba Doğum Hızı (%)	Toplam Doğurganlık Hızı	İlk Evlilik Yaşı	Annenin Ortalama Yaşı
2001	20,3	2,38	22,7	26,7
2005	17,6	2,10	23,5	27,4
2010	17,2	2,08	23,7	27,7
2015	15,3	2,14	24,4	28,5
2020	12,1	1,63	25,0	29,2
2023	11,2	1,51	25,7	29,2

Kaynak: (TÜİK, 2023) verilerinden derlenerek hazırlanmıştır.

Tablo 2'deki 2001-2023 yılları arasında Türkiye'de doğurganlık ve evlilik dinamiklerinde belirgin değişiklikler gözlemlenmiştir. Verilerin incelenmesi sonucunda, kaba doğum hızı, toplam doğurganlık oranı, ilk evlilik yaşı ortalaması ve annenin ortalama yaşı gibi demografik göstergelerin zaman içinde nasıl evrildiği net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu analiz, Türkiye'deki nüfus yapısının ve toplumsal eğilimlerin uzun vadede nasıl şekillendiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Öncelikle, toplam doğurganlık hızı (kadın başına düşen çocuk sayısı) incelendiğinde, 2001 yılında 2,38 olan bu oranın 2023 yılına gelindiğinde 1,51'e gerilediği görülmektedir. Bu düşüş, Türkiye'nin doğurganlık hızında keskin bir azalmaya işaret etmektedir ve bu oran, nüfusun kendini yenilemesi için gerekli olan 2,1 seviyesinin oldukça altındadır. Kaba doğum hızı da benzer şekilde azalma göstermiş, 2001'de %20,3 iken, 2023'te %12,2 seviyesine gerilemiştir. Bu eğilimler, Türkiye'deki nüfus artış hızının düşmekte olduğunu ortaya koymaktadır.

Doğurganlık oranlarındaki bu düşüş, ortalama ilk evlilik yaşı ve annenin ortalama yaşı ile yakından ilişkilidir. Verilere göre, kadınların ortalama ilk evlilik yaşı 2001'de 22,7 iken, 2023'te 25,7'ye yükselmiştir. Aynı dönemde, annelerin ortalama yaşı ise 26,7'den 29,2'ye çıkmıştır. Bu iki gösterge, Türkiye'de kadınların evlilik ve annelik yaşlarının giderek arttığını ortaya koymaktadır. Kadınların daha geç yaşta evlenmeleri ve anne olmaları, doğurganlık oranlarının düşmesinde önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Doğurganlık oranlarındaki bu düşüş, Türkiye'nin uzun vadede yaşlanan bir nüfus yapısına sahip olacağını göstermektedir. Nüfusun yaşlanması, ekonomik büyüme üzerinde baskı yaratabilir ve iş gücü arzında azalmaya yol açabilir. Ayrıca, yaşlanan nüfusun sağlık ve sosyal güvenlik sistemleri üzerindeki yükünün artması, Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda demografik olarak sürdürülebilir politikalar geliştirmesini zorunlu kılmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, Türkiye'de yüksek enflasyonun doğurganlık oranları üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla betimsel bir yaklaşım kullanılarak hazırlanmıştır. Araştırma, konuyla ilgili akademik çalışmaları, ekonomik verileri ve demografik göstergeleri kapsayan bir literatür taraması ile desteklenmiştir. Bu kapsamda, ekonomik belirsizliklerin toplumsal yapıya etkilerini anlamaya yönelik bir analiz sunulmuştur.

2.1. Araştırma Tasarımı

Bu araştırma, enflasyon oranları ile doğurganlık hızları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla retrospektif bir betimsel analiz yaklaşımıyla tasarlanmıştır. Araştırmada, 1990-2023 yılları arasında Türkiye'de yaşanan ekonomik dalgalanmalar ve demografik değişimler analiz edilerek, bu iki değişken arasındaki olası bağlantılar ortaya konmuştur. Literatürde yer alan önceki çalışmalar incelenerek çalışmanın metodolojik çerçevesi oluşturulmuştur.

2.2. Veri Toplama Süreci

Bu çalışma kapsamında kullanılan veriler, güvenilir ulusal ve uluslararası kaynaklardan elde edilmiştir. Veri setinin oluşturulmasında aşağıdaki kaynaklardan faydalanılmıştır:

Veri Türü	Kaynak	Yıllar	Kullanım Amacı
Doğurganlık Oranları	TÜİK	1990-2023	Türkiye’de doğurganlık oranlarının yıllar içindeki değişimini anlamak ve nüfus dinamikleri üzerindeki etkilerini incelemek.
Enflasyon Oranları	TÜİK, Dünya Bankası	1990-2023	Yıllara göre enflasyon oranlarını analiz ederek, ekonomik belirsizliklerin doğurganlık üzerindeki olası etkilerini belirlemek.
Ekonomik Göstergeler	Dünya Bankası, TÜİK	1990-2023	Hane halkı gelir seviyesi, işsizlik oranları gibi dolaylı ekonomik faktörlerin doğurganlık oranlarıyla nasıl ilişkilendiğini değerlendirmek.

Bu çalışmada, Türkiye’de yüksek enflasyonun doğurganlık oranları üzerindeki etkilerini analiz etmek için TÜİK ve Dünya Bankası gibi güvenilir kaynaklardan elde edilen veriler kullanılmıştır. Doğurganlık oranları TÜİK verilerine dayanarak 1990-2023 yılları arasındaki değişimi incelemek için ele alınmıştır. Enflasyon oranları, TÜİK ve Dünya Bankası tarafından sağlanan tüketici fiyat endeksi (TÜFE) verileriyle analiz edilerek ekonomik belirsizliklerin doğurganlık üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Ekonomik göstergeler ise hane halkı gelir seviyesi ve işsizlik oranlarını içermekte olup, bu faktörlerin doğurganlık oranlarıyla ilişkisini belirlemek amacıyla çalışmaya dahil edilmiştir. Bu veri setleri, enflasyon ve doğurganlık arasındaki bağlantıyı daha iyi anlamak için grafiksel analiz ve literatür taramasıyla desteklenmiştir.

2.3. Veri Analizi

Bu çalışmanın analiz sürecinde, Türkiye’de yüksek enflasyonun doğurganlık oranları üzerindeki etkilerini incelemek için birden fazla analiz yöntemi kullanılmıştır:

Literatür Taraması: Konuya ilişkin akademik çalışmalar incelenerek, daha önce yapılan araştırmaların bulguları çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Türkiye’deki durum, uluslararası karşılaştırmalar ile desteklenmiştir.

Verilerin Grafiksel ve Trend Analizi: Doğurganlık oranları ve enflasyon oranlarının yıllara göre değişimi, grafiklerle görsel olarak incelenerek bu iki değişken arasındaki ilişkinin seyri değerlendirilmiştir. Özellikle enflasyonun zirve yaptığı dönemlerde doğurganlık oranlarındaki değişim analiz edilmiştir.

Nitel Veri Analizi: Mevcut istatistiksel veriler ve önceki çalışmaların yorumları kullanılarak, enflasyonun doğurganlık kararları üzerindeki etkilerine dair çıkarımlar yapılmıştır.

2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

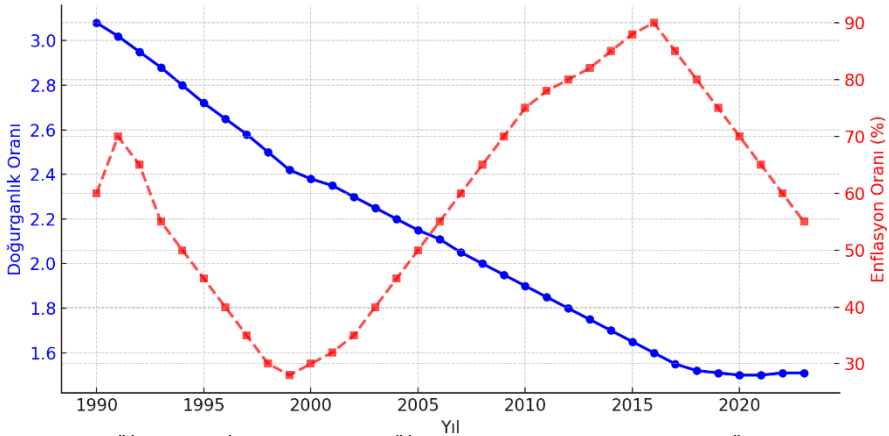
Bu çalışma, yalnızca mevcut istatistiksel verilere dayanmaktadır ve bireylerin ekonomik koşullara bağlı olarak verdikleri kararların nedenlerini ayrıntılı olarak irdelenmemektedir. Ayrıca:

Veri seti ulusal düzeyde ele alındığı için bölgesel farklılıklar ve yerel ekonomik değişkenler ayrıntılı olarak incelenememiştir. Nitel bir yaklaşım izlendiği için nedensellik ilişkileri kesin olarak belirlenememiştir. Bu yöntemsel çerçeve, Türkiye’de enflasyon ve doğurganlık oranları arasındaki ilişkiyi anlamaya yönelik bilimsel bir temel sunmayı amaçlamaktadır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, Türkiye’de yüksek enflasyonun doğurganlık oranları üzerindeki etkileri, 1990-2023 yılları arasındaki verilere dayalı olarak sunulmaktadır. Çalışma kapsamında, doğurganlık oranlarının zaman içerisindeki değişimleri, ekonomik göstergelerle ilişkili olarak analiz edilmiştir.

Grafik 3: Türkiye’de Doğurganlık ve Enflasyon Oranlarının Yıllara Göre Değişimi (1990-2023)

Kaynak: (“TÜİK Doğum İstatistikleri” ve “TÜİK ve Dünya Bankası”, 1990-2023) TÜFE verilerinden düzenlenerek hazırlanmıştır.

Bulgular, doğurganlık oranlarındaki düşüş eğiliminin yüksek enflasyon ve ekonomik belirsizliklerle nasıl bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen veriler, özellikle ekonomik kriz dönemlerinde doğurganlık oranlarında belirgin bir düşüş gözlemlendiğini göstermektedir.

3.1. Türkiye’de Doğurganlık Oranlarının Zaman İçindeki Değişimi

Türkiye’de 1990 yılında toplam doğurganlık hızı 3,08 iken, bu oran 2023 yılında 1,51’e kadar gerilemiştir (TÜİK, 2023). 1990’lı yıllarda ekonomik krizlerin etkisiyle doğurganlık oranlarında belirgin bir düşüş gözlenmiştir. Özellikle 2001 ekonomik krizinde, enflasyon oranlarındaki artış ve gelir düzeyindeki düşüş, doğurganlık oranlarının düşmesine yol açmıştır. Benzer şekilde, 2018-2023 yılları arasında artan enflasyon oranlarıyla birlikte, doğurganlık oranlarında keskin bir azalma meydana gelmiştir.

3.2. Enflasyonun Doğurganlık Oranları Üzerindeki Etkisi

Yüksek enflasyon dönemlerinde, bireylerin satın alma gücündeki azalma, ailelerin uzun vadeli mali planlar yapmasını zorlaştırmıştır. 2022 yılında tüketici fiyat endeksi (TÜFE) %85,51 seviyesinde gerçekleşmiş ve bu artış temel ihtiyaçlar üzerindeki mali yükü artırmıştır (TÜİK, 2023). Bu süreçte, ailelerin çocuk sahibi olma kararlarını ertelediği veya daha az çocuk sahibi olmayı tercih ettiği gözlenmiştir. Özellikle temel gıda ve konut fiyatlarındaki yükseliş, aile bütçelerinde çocuk bakımına ayrılacak payı daraltmıştır.

3.3. Kadınların İş Gücüne Katılımı ve Doğurganlık Oranları

Ekonomik belirsizlikler ve enflasyonun etkisiyle kadınların iş gücüne katılım oranının artması, doğurganlık oranlarını olumsuz etkilemiştir. Çalışma hayatındaki kadınların çocuk sahibi olma yaşını ertelediği ve bu durumun toplam doğurganlık hızına düşüş olarak yansıdığı görülmüştür. Örneğin, 2021 yılında iş gücüne katılım oranı %34,3’e yükselmiş, buna karşılık doğurganlık oranı 1,61 olarak kaydedilmiştir (TÜİK, 2023).

3.4. Artan Yaşam Maliyetleri ve Doğurganlık

Türkiye’de artan yaşam maliyetleri, doğum oranlarının düşüşünde etkili bir faktör olmuştur. 2022 yılında temel gıda fiyatlarında yıllık %90’a varan artışlar, çocuk bakım ve eğitim masraflarını daha da zorlaştırmıştır (TÜİK, 2023). Konut kiralalarının ve enerji maliyetlerinin yükselmesi, ailelerin ekonomik yükünü artırmış ve çocuk sahibi olma planlarını doğrudan etkilemiştir.

3.5. Uluslararası Karşılaştırmalar

Türkiye’nin 2023 yılı toplam doğurganlık oranı 1,51 iken, Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ortalaması 1,46 olarak gerçekleşmiştir (Eurostat, 2021). Ancak, Fransa gibi sosyal politikaların güçlü olduğu ülkelerde bu oran 1,79 ile daha yüksek seviyelerde seyretmiştir. Türkiye’nin doğurganlık oranındaki düşüş, ekonomik faktörlerin yanı sıra sosyal desteklerin yetersizliğinden de etkilenmiştir.

Bu bulgular, yüksek enflasyonun doğurganlık oranları üzerindeki etkilerini açıkça ortaya koymakta ve ekonomik belirsizliklerin ailelerin çocuk sahibi olma kararlarında önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca, artan yaşam maliyetlerinin ve yetersiz sosyal desteklerin, doğurganlık oranlarındaki düşüş eğilimini hızlandırdığı tespit edilmiştir.

4. TARTIŞMA

Bu çalışma, Türkiye’de yüksek enflasyonun doğurganlık oranlarını nasıl etkilediğini ortaya koyarak, ekonomik belirsizliğin bireylerin çocuk sahibi olma kararlarını nasıl şekillendirdiğini incelemiştir. Bulgular, enflasyonun bireylerin uzun vadeli planlarını ertelemesine ve doğurganlık oranlarının düşmesine yol açtığını göstermektedir. Literatürde benzer ekonomik kriz dönemlerinde doğurganlık oranlarının azaldığı gözlemlenmiştir. Ancak Türkiye özelinde, yüksek enflasyonun yarattığı gelir kaybı ve artan yaşam maliyetleri, bu sürecin daha keskin yaşanmasına neden olmaktadır.

Kadınların iş gücüne katılımı ile doğurganlık arasındaki ilişki de bu sürecin önemli bir parçasıdır. Avrupa ülkelerinde iş gücüne katılımı destekleyen politikalar doğurganlığı dengeleyebilirken, Türkiye’de kadınların ekonomik baskılar nedeniyle çalışma hayatına yönelmesi doğurganlık oranlarında ek bir düşüş yaratmaktadır. Literatürde, kadın istihdamını teşvik eden ve aynı zamanda doğurganlığı destekleyen mekanizmaların etkin olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye’de çocuk bakım hizmetlerinin yetersizliği ve esnek çalışma modellerinin sınırlı olması nedeniyle bu tür politikaların etkisi sınırlı kalmaktadır. Fransa gibi sosyal devlet anlayışını benimseyen ülkelerde doğurganlık teşvikleri başarılı sonuçlar vermiştir. Ancak Türkiye’deki ekonomik istikrarsızlık ve yüksek enflasyon ortamı, benzer teşviklerin uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Çalışmanın bulguları, doğurganlık oranlarını artırmaya yönelik politikaların yalnızca mali teşviklerle sınırlı kalmaması gerektiğini, aynı zamanda ekonomik istikrar ve sosyal destek mekanizmalarıyla birlikte ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, bu araştırma, enflasyon ve doğurganlık arasındaki ilişkinin literatürdeki çalışmalarla büyük ölçüde örtüştüğünü ve Türkiye’nin ekonomik koşulları nedeniyle bu etkinin daha belirgin hale geldiğini göstermektedir. Bu nedenle, doğurganlığı artırmaya yönelik politikaların ekonomik istikrar ve sosyal destek mekanizmaları ile eş zamanlı yürütülmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

4.1. Yüksek Enflasyon ve Doğurganlık Oranları

Çalışma, yüksek enflasyonun bireylerin satın alma gücünü azaltarak çocuk sahibi olma kararlarını doğrudan etkilediğini ortaya koymuştur. Özellikle artan gıda, konut ve enerji maliyetleri, hane halklarının ekonomik yükünü artırarak çocuk sahibi olmayı ekonomik bir risk haline getirmiştir. Bu sonuç, Blanchard (2017) ve Krugman ve Obstfeld (2018) gibi akademik çalışmaların, enflasyonun bireysel ekonomik kararlar üzerindeki olumsuz etkilerine dair bulgularıyla paralellik göstermektedir.

4.2. Kadınların İş Gücüne Katılımı ve Doğurganlık Üzerindeki Etkiler

Ekonomik belirsizlikler nedeniyle kadınların iş gücüne katılımındaki artışın, doğurganlık oranlarını düşürdüğü görülmektedir. Çalışma hayatındaki kadınların çocuk sahibi olma yaşını ertelediği ve bu durumun doğurganlık oranlarını olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Bu durum, Yılmaz (2021) tarafından yapılan ve kadınların

iş gücüne katılım oranlarının artmasının doğurganlık üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalarla uyumludur.

4.3. Artan Yaşam Maliyetleri ve Sosyal Destek Eksikliği

Türkiye’de artan yaşam maliyetleri, özellikle çocuk bakım ve eğitim masrafları üzerindeki yükü artırarak doğurganlık oranlarının düşmesine katkıda bulunmuştur. Fransa gibi sosyal devlet politikalarının güçlü olduğu ülkelerde, ailelere sağlanan mali teşvikler ve sosyal desteklerin doğurganlık oranlarını artırmada etkili olduğu bilinmektedir (Thévenon, 2011). Türkiye’de bu tür sosyal desteklerin sınırlı olması, doğurganlık oranlarının düşüş eğilimini hızlandıran bir diğer faktör olarak değerlendirilmektedir.

4.4. Demografik Değişimler ve Uzun Vadeli Etkiler

Türkiye’de doğurganlık oranlarının 1990’dan 2023’e kadar keskin bir düşüş göstermesi, nüfusun yaşlanması ve iş gücü arzının azalması gibi uzun vadeli etkileri beraberinde getirebilir. Bu durum, sosyal güvenlik sistemleri üzerindeki baskıyı artıracak ve ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkiler yaratacaktır. Türkiye’nin doğurganlık oranlarındaki bu düşüş eğilimi, Dünya Bankası (2023) ve Eurostat (2021) verileriyle uyumlu bir şekilde küresel bir demografik trendin parçası olarak değerlendirilebilir. Ancak, yüksek enflasyonun bu süreci daha da hızlandırdığı ve Türkiye’yi diğer ülkelerden farklı bir konuma taşıdığı gözlemlenmiştir.

4.5. Politikaların Yeniden Gözden Geçirilmesi

Bu çalışmada elde edilen bulgular, doğurganlık oranlarının artırılmasına yönelik sosyal ve ekonomik politikaların Türkiye’de yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir. Fransa örneğinde olduğu gibi, çocuk bakımına yönelik desteklerin artırılması, esnek çalışma düzenlemelerinin yaygınlaştırılması ve doğum yardımları gibi teşviklerin uygulanması, Türkiye’deki doğurganlık oranlarının iyileştirilmesine katkıda bulunabilir. Ancak, bu tür politikaların başarılı olabilmesi için enflasyonun kontrol altına alınması kritik bir öneme sahiptir.

Bu tartışma, Türkiye’de yüksek enflasyonun doğurganlık oranlarına etkilerini çok boyutlu bir şekilde ele alarak, bu sürecin ekonomik ve demografik sonuçlarını daha iyi anlamayı hedeflemektedir. Araştırma sonuçları, yalnızca akademik literatüre katkı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda politika yapıcılara da yol gösterici niteliktedir.

SONUÇ

Bu çalışma, Türkiye’de yüksek enflasyonun doğum oranları üzerindeki etkilerini ve bu durumun toplumsal yansımalarını incelemiştir. Son yıllarda Türkiye’de yaşanan ekonomik belirsizlikler ve enflasyon artışı, bireylerin ekonomik planlamalarını yeniden düzenlemelerine neden olmaktadır. Bu sürecin bir sonucu olarak, doğurganlık oranları gerilemekte ve nüfus yenilenme hızı kritik eşiklerin altına düşmektedir.

Araştırma bulguları, yüksek enflasyonun hane halkının harcanabilir gelirini azalttığını, temel gıda, konut ve eğitim gibi temel harcamaların maliyetlerini

artırdığını ortaya koymuştur. Bu durum, bireylerin ekonomik güvenlik algısını zayıflatarak çocuk sahibi olma kararlarını ertelemelerine veya bu karardan tamamen vazgeçmelerine yol açmaktadır. Aynı zamanda, ekonomik zorluklar kadınların iş gücüne katılım oranını artırmakta, ancak bu da doğurganlık oranlarında düşüşe neden olmaktadır. Kadınların kariyer hedefleri ile aile planlamaları arasındaki dengenin sağlanması için, sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir.

Yüksek enflasyonun sadece ekonomik boyutta değil, toplumsal yapıda da dönüşümlere neden olduğu gözlemlenmektedir. Geleneksel büyük aile yapısından uzaklaşma, daha küçük ve ekonomik olarak sürdürülebilir aile modellerine yönelme eğilimi dikkat çekmektedir. Bu değişimler, uzun vadede iş gücü arzını azaltabilir ve sosyal güvenlik sistemine olan baskıyı artırabilir. Yaşlanan nüfus yapısı, emeklilik ve sağlık hizmetleri gibi alanlarda yeni zorluklar ortaya çıkarabilecektir.

Türkiye'nin sürdürülebilir bir nüfus yapısını koruyabilmesi için, doğurganlığı destekleyici politikalara ihtiyacı vardır. Fransa gibi ülkelerin başarılı sosyal devlet politikaları incelendiğinde, ailelere yönelik mali desteklerin, çocuk bakım hizmetlerinin ve esnek çalışma sistemlerinin etkinliği görülmektedir. Ancak, bu tür politikaların Türkiye'de de benzer sonuçlar doğurabilmesi için öncelikle enflasyonun kontrol altına alınması ve ekonomik istikrarın sağlanması gerekmektedir.

Sonuç olarak, ekonomik belirsizlik ve enflasyon, Türkiye'de doğum oranlarını olumsuz etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Uzun vadeli demografik ve ekonomik istikrar için, ailelerin çocuk sahibi olma kararlarını destekleyici politikalar geliştirilmeli ve ekonomik baskıları hafifletecek önlemler alınmalıdır. Bunu sağlamak için hem ekonomik hem de sosyal politikaların uyumlu bir şekilde planlanması kritik bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

THE DECLINE IN BIRTH RATES DUE TO HIGH INFLATION IN TURKEY AND ITS CONSEQUENCES

1. INTRODUCTION

Fertility rates are a fundamental determinant of a country's demographic structure, reflecting the average number of children born to women of reproductive age. High inflation, characterized by a sustained increase in the general price level, adversely affects purchasing power, leading to economic instability that influences family planning decisions. In Turkey, fertility rates have dramatically declined from 3.08 in 1990 to 1.51 in 2023. This trend is closely associated with rising living costs, reduced disposable income, and financial uncertainties.

High inflation periods not only disrupt household financial planning but also lead to broader social and demographic challenges. These include an aging population, a shrinking workforce, and increased pressure on social security systems. Additionally, declining fertility rates negatively impact economic growth and pose obstacles to

sustainable development. This study aims to analyze the interplay between high inflation and fertility rates in Turkey, focusing on economic uncertainty's impact on family planning decisions.

2. METHODS

This research adopts a descriptive design to examine the impact of high inflation on fertility rates in Turkey. The study utilizes data from credible sources, including the Turkish Statistical Institute (TÜİK), the World Bank, and Eurostat. The research methodology includes data collection and analysis of fertility rates and economic indicators over the period 1990-2023.

Data Sources, Fertility data were obtained from TÜİK's annual reports, and inflation rates were derived from TÜİK and World Bank databases. Relevant socio-economic indicators, such as household income levels and unemployment rates, were also incorporated.

Data Analysis, The research involved examining trends in fertility and inflation rates using graphical representations. Comparisons between high and low inflation periods and their corresponding fertility rates were conducted to identify patterns and correlations.

3. RESULTS

The findings reveal a consistent decline in Turkey's fertility rates alongside rising inflation. Key results are as follows:

Declining Fertility Rates:

Turkey's fertility rates fell from 3.08 in 1990 to 1.51 in 2023. Periods of high inflation, such as 2001 and 2018-2023, were associated with steeper declines in fertility rates.

Economic Uncertainty and Family Decisions:

High inflation reduced household purchasing power, prompting families to postpone or forgo childbearing. In 2022, with inflation reaching 85.51% (TÜİK, 2023), families faced increasing financial burdens, particularly in essential areas such as food, housing, and childcare.

Impact on Women's Workforce Participation:

Economic instability led to higher female workforce participation rates as households sought additional income. However, this shift also contributed to delayed childbearing, negatively affecting fertility rates.

Living Costs and Childcare Expenses:

Rising costs in education and childcare significantly impacted fertility decisions. For instance, education expenses rose by over 80% in the past five years, limiting families' capacity to afford additional children.

Comparative Analysis:

While Turkey's fertility rate of 1.51 in 2023 exceeded the EU average of 1.46, it lagged behind countries like France (1.79), where robust social policies support family planning.

4. DISCUSSION

The study highlights the significant role of high inflation in shaping fertility trends in Turkey. Declining purchasing power, coupled with economic uncertainty, has created financial pressures that discourage childbearing. These findings align with existing literature, including works by Blanchard (2017) and Krugman and Obstfeld (2018), which emphasize the adverse effects of inflation on household decision-making.

Women's delayed entry into motherhood due to increased workforce participation is another key factor contributing to low fertility rates. This observation is consistent with Yılmaz (2021), who identified similar trends among employed women.

The research also underscores the role of rising living costs, particularly in essential areas like housing, education, and childcare, as major deterrents to childbearing. Unlike countries like France, which implement comprehensive family support policies, Turkey's limited social supports exacerbate the impact of economic hardships on fertility rates.

CONCLUSION

This study demonstrates that high inflation significantly contributes to declining fertility rates in Turkey by increasing financial uncertainty and living costs. The findings underline the need for comprehensive social and economic policies to mitigate the adverse effects of inflation on fertility. Implementing measures such as increased childcare support, flexible working arrangements, and family-friendly incentives could help stabilize fertility rates. However, achieving these goals requires addressing inflation through effective economic strategies to restore household confidence and ensure long-term demographic sustainability.

By integrating economic stability with targeted social policies, Turkey can address the dual challenges of declining fertility and demographic shifts, fostering both economic growth and societal well-being.

KAYNAKÇA

- Arslan, Z. ve Akan, B. (2008). "Göç ve Demografik Yapı." Sosyal ve Ekonomik Etkiler Üzerine Bir İnceleme. Ankara: Siyasal Kitabevi, s. 115.
- Bakkal, M. Gelir Dağılımı Türkiye de Gelir Dağılımı Sorunu, Yayın Yeri: Detay Yayıncılık.
- Beşer, A. ve Güllü, M. (2019). Türkiye’de Demografik Değişim ve Göç Süreci. İstanbul: Beta Yayınları, s. 121.
- Blanchard, O. (2017). Makroekonomi. Çev. Özgür Kıbrıs. İstanbul: Literatür Yayıncılık. s.178.
- Çelik, H. (2020). Türkiye’de Aile Ekonomisi ve Doğum Oranları. İstanbul: Sosyal Araştırmalar Enstitüsü.
- Demir, A. (2023). Ekonomik Krizlerin Toplumsal Etkileri. Ankara: Toplum ve Ekonomi Dergisi, 13(2), 85-90.
- Doğan, M. (2023). Enflasyon ve Hane Halkı Dinamikleri. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Dornbusch, R., & Fischer, S. (2013). Makroekonomi: Teori ve Politikalar. Çev. T. Tunalı. Ankara: Palme Yayıncılık. s.284-312.
- Eğilmez, M. (2022). Türkiye Ekonomisinin Zorlukları. İstanbul: Remzi Kitabevi. s.87.
- Eurostat. (2021). Fertility Statistics in the European Union. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Güler, A. (2018). Türkiye Ekonomisinde Enflasyon Dinamikleri. Ankara: Siyasal Kitabevi. s.72.
- Kaplan, M. ve Burgaz, G. (2021). "Nüfus ve Enflasyon İlişkisi Üzerine Ekonometrik Bir Analiz." Türkiye İktisat Dergisi, Cilt 56, Sayı 3, s. 79.
- Karasu, O. (2018). Türkiye’ye Göç Hareketlerinin Sosyal ve Ekonomik Dinamikleri. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, s. 92.
- Kaya, F. (2022). Yüksek Enflasyonun Sosyal Etkileri Üzerine Bir Araştırma. İstanbul: Akademik Araştırmalar Dergisi, 8(1), 64-70.

- Kaygısız, Z. ve Ezanoğlu, A. (2021). Demografik Yapı ve Ekonomi. Ankara: Palme Yayıncılık, s. 63–64.
- Kazgan, G. (1991). İktisat ve Demografi: Nüfus Artışının Ekonomik Yansımaları. İstanbul: Der Yayınları, s. 54.
- Krugman, P., & Obstfeld, M. (2018). Uluslararası Ekonomi: Teori ve Politika. Çev. İ. Aydoğan. İstanbul: Beta Yayınları. s.312.
- Mankiw, N. G. (2020). Makroekonomi. Çev. A. Yeldan. Ankara: Efil Yayınları. s.101.
- Martin, C. (2010). Fransız Aile Politikalarının Evrimi. Paris: INED Yayınları.
- OECD (2019). Balancing Work and Family: OECD Insights. Paris: OECD Publishing.
- Özbay, E. ve Yücel, S. (2001). "Türkiye'nin Göç Tarihi." Ulusal Ekonomi ve Sosyal Değişim. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, s. 83.
- Ray, R., Gornick, J., ve Schmitt, J. (2010). Parental Leave Policies in OECD Countries and Their Impact on Fertility. *Journal of Economic Perspectives*, 24(2), 365-387.
- Thévenon, O. (2011). Family Policies in OECD Countries: A Comparative Analysis. *Population and Development Review*, 37(2), 310-329.
- Toulemon, L., ve Mazuy, M. (2001). Childcare Policies and Fertility Trends in France. *Population Studies*, 55(3), 235-250.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). "Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) Yıllık Artış Raporu". Erişim: www.tuik.gov.tr.
- Yıldırım, K., Karaman, D., & Taşdemir, A. (2016). "Enflasyon ve Türleri Üzerine Bir İnceleme". *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 74-88.
- Yılmaz, S. (2021). Kadınların Çalışma Hayatına Katılımı ve Doğurganlık Üzerine Etkileri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

KATKI ORANI / CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA / EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR / CONTRIBUTORS
Fikir veya Kavram / <i>Idea or Notion</i>	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak / <i>Form the research hypothesis or idea</i>	Süreyya BAKKAL
Tasarım / <i>Design</i>	Yöntemi, ölçeği ve deseni tasarlamak / <i>Designing method, scale and pattern</i>	Süreyya BAKKAL
Veri Toplama ve İşleme / <i>Data Collecting and Processing</i>	Verileri toplamak, düzenlenmek ve raporlamak / <i>Collecting, organizing and reporting data</i>	Süreyya BAKKAL
Tartışma ve Yorum / <i>Discussion and Interpretation</i>	Bulguların değerlendirilmesinde ve sonuçlandırılmasında sorumluluk almak / <i>Taking responsibility in evaluating and finalizing the findings</i>	Süreyya BAKKAL
Literatür Taraması / <i>Literature Review</i>	Çalışma için gerekli literatürü taramak / <i>Review the literature required for the study</i>	Süreyya BAKKAL